

Identifying the Challenges and Issues of Remarriage after Divorce in Iran: A Qualitative Systematic Review

Nader Ayadi¹ , Maryam Fatehizade^{1*} , Ozra Etemadi¹

1. Department of Counseling, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

***Corresponding Author:** Professor, Department of Counseling, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. Email: m.fatehizade@edu.ui.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article History:
Received: 13 May 2023
Revised: 13 Jun 2023
Accepted: 17 Jul 2023
Published: 02 Oct 2025

Keywords:
Divorce, Qualitative Meta-Synthesis, Remarriage.

ABSTRACT

The objective of this investigation was to ascertain the obstacles and complications associated with remarriage following divorce in Iran. After formulating the research question, the search process was conducted using the Thomas and Harden thematic synthesis method. The present study was a meta-synthesis of qualitative research themes. This search was conducted based on Persian and English keywords from Persian language (Noormags, Magiran, IranDoc, Comprehensive portal of humanities and SID) and English language databases (Google Scholar, Pub Med, Science Direct, Scopus, Research Gate). Sources were reviewed covering the period from 2001 to 2023. In this study, out of 32 qualitative studies related to the research topic conducted in Iran, finally, 12 completely related studies were included in the systematic review method. Thematic synthesis was analyzed inductively using Thomas and Harden's method. Two primary themes and 9 categories were identified following the examination of the research findings. The first main theme, "Personal challenges" encompasses sub-themes such as psychological needs, individual challenges, financial challenges, and first marriage-related challenges. The second main theme, "Interpersonal Challenges," includes sub-themes such as family challenges, second marriage challenges, challenges related to surrounding people, socio-cultural challenges, and parenting conflicts. From the identified challenges, it can be inferred that divorced individuals encounter challenges and issues in the personal and interpersonal domains as they establish and maintain a remarried existence. Therefore, it is more advantageous to prioritize these areas and obstacles during premarital counseling for remarriage.

Cite this article: Ayadi, N., Fatehizade, M., & Etemadi, O. (2025). Identifying the Challenges and Issues of Remarriage after Divorce in Iran: A Qualitative Systematic Review. *Journal of Applied Psychological Research*, 16(3), 107-126. doi:10.22059/japr.2024.358746.644611

Publisher: University of Tehran Press
DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2024.358746.644611>

© The Author(s).

Identifying the Challenges and Issues of Remarriage after Divorce in Iran: A Qualitative Systematic Review

Extended Abstract

Aim

Divorce is one of the consequences of an unsuccessful marriage and affects not only the physical and mental health of divorced individuals but also everyone involved in the relationship (Jaberi et al., 2021). The intense emotional pain that typically follows separation can significantly impair an individual's functioning. The post-divorce period may impose numerous immediate and long-term consequences, including changes in social networks, disruption of daily life, and physical and psychological difficulties (Asanjarani et al., 2016). If divorced individuals fail to adapt successfully, they may face adverse personal, family, social, and economic outcomes (Amato & James, 2010). One potential pathway to psychological adjustment after divorce is the establishment of new intimate relationships or remarriage (Ayadi et al., 2021). Remarriage can improve mental health and play a significant role in reducing anxiety and depression while enhancing social, physical, and emotional functioning (Li et al., 2023). Despite these benefits—such as addressing financial problems (especially for divorced women) and improving the well-being of both adults and children (Papernow, 2013)—life in blended families created through remarriage presents challenges, particularly in terms of roles and relationships, making family life more complex. This added complexity may leave some individuals feeling overwhelmed and powerless, ultimately leading to the dissolution of their second marriage (Saint-Jacques et al., 2011). Therefore, a second marriage requires as much, if not more, care and attention than the first. Accordingly, this qualitative meta-synthesis was conducted to identify the challenges and issues of remarriage after divorce in Iranian society.

Methodology

This study employed a qualitative meta-synthesis approach. Following formulation of the research question, the search process was conducted using Thomas and Harden's thematic synthesis method (2008). Persian and English keywords were used to search databases in both languages: Persian (Noormags, Magiran, IranDoc, Comprehensive Portal of Humanities, and Scientific Information Database) and English (Google Scholar, PubMed, Science Direct, Scopus, and ResearchGate). Sources were reviewed covering the period from 2001 to 2023. A total of 32 Iranian qualitative studies relevant to the study's aim were identified, of which 20 were excluded due to not meeting inclusion criteria based on title, abstract, methodology, or type of qualitative research. Ultimately, 12 studies were deemed eligible. The inductive thematic synthesis process, based on the Thomas and Harden method, was carried out in three stages: (1) free coding of findings from primary studies, (2) organizing free codes into descriptive themes, and (3) developing analytical concepts. To assess the quality and validity of the included studies, a 10-item checklist from the Critical Appraisal Skills Program (CASP) was used. The study also followed the Enhancing Transparency in Reporting the Synthesis of Qualitative Research (ENTREQ) guidelines.

Findings

Analysis of the results produced two main themes and nine categories. The first theme, "Personal Challenges," included challenges related to first marriages, psychological needs, individual difficulties, and financial issues. The second theme, "Interpersonal Challenges," included family-related challenges, challenges specific to remarriage, difficulties with social networks and surrounding people, socio-cultural challenges, and parenting conflicts. A notable finding was that environmental and contextual factors accounted for a larger share of challenges compared to individual factors. This highlights that remarriage is shaped more by contextual and environmental conditions than by individual characteristics alone.

Conclusion

The findings demonstrate that while both intrapersonal and interpersonal factors affect the quality of remarriage after divorce, interpersonal factors encompass a broader range of challenges. Previous research suggests that remarried individuals often attribute their life problems to external factors, whereas those in first marriages are more likely to attribute them to personal and interpersonal factors (Pasley et al., 1994).

Among interpersonal challenges, family of origin plays a critical role in shaping marital expectations (Yekleh et al., 2017). Moreover, gender and cultural differences influence how couples experience challenges in remarriage (Anderson & Green, 2013). In addition, remarriage creates a complex family system in which dynamics between spouses, stepparents, and children can generate significant conflicts (Martin-Uzzi et al., 2013).

Limiting previous studies to Iranian populations, despite strengthening the validity of conclusions by considering the prevailing cultural and social context, makes it difficult to generalize the findings to other countries. Therefore, conducting further research that incorporates global and comprehensive studies is recommended. The results of this review indicated that although both individual and interpersonal (contextual) factors influence the quality of remarriage after divorce, environmental factors encompass more concepts and challenges. Considering the challenges identified in this study, it is recommended that premarital counseling for this group include individual and group-based training and interventions, addressing each of the identified categories to help prevent these challenges.

Keywords: Divorce, Qualitative Meta-Synthesis, Remarriage.

Ethical Considerations

This article is derived from the doctoral dissertation of the first author at the University of Isfahan, approved by the Research Ethics Committee of the University of Isfahan (ID: IR.UI.REC.1401.093). This meta-synthesis has also been registered and approved in the International Prospective Register of Systematic Reviews (CRD42023391820).

Acknowledgments and Funding

The authors express their sincere gratitude to all individuals who contributed to the completion of this research.

Conflict of Interest

The authors report no financial or non-financial conflicts of interest.

Cite this article: Ayadi, N., Fatehizade, M., & Etemadi, O. (2025). Identifying the Challenges and Issues of Remarriage after Divorce in Iran: A Qualitative Systematic Review. *Journal of Applied Psychological Research*, 16(3), 107-126. doi:10.22059/japr.2024.358746.644611

Publisher: University of Tehran Press
DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2024.358746.644611>

© The Author(s).

شناسایی چالش ها و مسائل ازدواج مجدد پس از طلاق در ایران: یک بررسی سیستماتیک کیفی

نادر اعیادی^۱✉، مریم فاتحی زاده^{۱*}✉، عذرا اعتمادی^۱✉

۱. گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

*نویسنده مسئول: استاد، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. رایانامه: m.fatehizade@edu.ui.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۳/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۷/۱۰

کلیدواژه ها:

ازدواج مجدد، طلاق، فراترکیب کیفی.

هدف این پژوهش شناسایی چالش ها و مسائل ازدواج مجدد پس از طلاق در ایران بود. مطالعه حاضر فراترکیبی از مضامین پژوهش های کیفی بود. بعد از طرح سؤال پژوهش، فرایند جستجو بر مبنای روش ترکیب مضمون توماس و هاردن انجام شد. این جستجو براساس کلیدواژه های فارسی و انگلیسی از پایگاه های اطلاعاتی فارسی زبان (نورمگز، مگیران، ایرانداک، پورتال جامع علوم انسانی و پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی) و انگلیسی زبان (گوگل اسکالر، پابمد، ساینس دایرکت، اسکوپوس و ریسرچ گیت) انجام شد. تاریخ منابع جستجو شده از سال ۱۳۸۰ تا سال ۱۴۰۲ بودند. از میان ۳۲ مطالعه کیفی مرتبط در ایران، در نهایت ۱۲ مورد کاملاً مرتبط به روش مرور سیستماتیک به پژوهش راه یافتند. فرایند تحلیل استقرایی ترکیب مضمون براساس روش توماس و هاردن انجام شد. پس از تحلیل نتایج، دو مضمون اصلی و ۹ مقوله به دست آمد. مضمون اصلی اول با عنوان «چالش های فردی» شامل زیرمضامینی مانند چالش های ازدواج اول، نیازهای روان شناختی، چالش های فردی و چالش های مالی بود و مضمون اصلی دوم با عنوان «چالش های بین فردی» شامل زیرمضامینی مانند چالش های خانوادگی، چالش های ازدواج دوم، چالش های افراد پیرامونی، چالش های فرهنگی-اجتماعی و تعارضات والدگری بود. با توجه به چالش های شناسایی شده می توان نتیجه گرفت افراد مطلقه در فرایند تشکیل و ادامه زندگی زناشویی مجدد چالش ها و مسائلی را هم در حوزه فردی و هم بین فردی تجربه می کنند. به این ترتیب در مشاوره های پیش از ازدواج برای ازدواج مجدد بهتر است این حوزه ها و چالش ها مدنظر قرار گیرند.

استناد: اعیادی، ن.، فاتحی زاده، م.، و اعتماد، ع. (۱۴۰۴). شناسایی چالش ها و مسائل ازدواج مجدد پس از طلاق در ایران: یک بررسی سیستماتیک کیفی. فصل نامه پژوهش های کاربردی روانشناختی، ۱۶(۳)، ۱۰۷-۱۲۶. doi:10.22059/japr.2024.358746.644611

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران

DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2024.358746.644611>

© نویسندگان.

۱. مقدمه

ازدواج شاد عاملی کلیدی در ارتقای سلامت جسمی و روانی زوجین است، اما گاهی بی‌توجهی به ازدواج و به نیازهای آن می‌تواند به ازدواج ناموفق منجر شود و پیامدهای منفی مانند طلاق به دنبال داشته باشد (اعیادی و همکاران^۱، ۲۰۲۲). طلاق^۲ یکی از پیامدهای ازدواج ناموفق است که سلامت جسمانی و روانی افراد را به روش‌های مختلف تحت تأثیر قرار می‌دهد و بر بیشتر جنبه‌های زندگی افراد تأثیر می‌گذارد (جابری و همکاران^۳، ۲۰۲۱). درد و رنج شدیدی که پس از جدایی به فرد وارد می‌شود، می‌تواند عملکردهای فردی او را بسیار تحت تأثیر قرار دهد. دورهٔ پس از طلاق پیامدهای آنی و بلندمدت فراوانی به فرد تحمیل می‌کند که از این میان می‌توان به تغییر در شبکه‌های ارتباطی فرد مطلقه، ایجاد خلل در زندگی روزمرهٔ او و پیامدهای جسمی و روانی طلاق اشاره کرد (آستجرانی و همکاران، ۱۳۹۶). افراد مطلقه در صورت عدم موفقیت در سازگاری پس از طلاق، پیامدهای منفی شخصی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی بسیاری را تجربه می‌کنند (آماتو و جیمز^۴، ۲۰۱۰). باین‌حال، یکی از عواملی که می‌تواند بر سازگاری روانی موفق پس از طلاق کمک کند، برقراری روابط صمیمانهٔ جدید یا ازدواج مجدد است (اعیادی و همکاران، ۲۰۲۱).

ازدواج مجدد^۵ به معنای پایان یک زندگی مشترک و آغاز زندگی مشترک دیگر نیست، بلکه بیشتر به‌منزلهٔ ترسیم دوبارهٔ مرزهای خانوادگی است (برناردز^۶، ۱۹۹۷؛ نقل از قوی‌پنجه، ۱۳۹۶). در دهه‌های اخیر تمایل افراد مطلقه به ازدواج مجدد در حال افزایش است؛ به‌طوری‌که طبق نتایج برخی از پژوهش‌ها، تقریباً دو سوم زنان مطلقه و سه چهارم مردان مطلقه، بعد از اتمام ازدواج اولشان درصدد ازدواج مجدد برمی‌آیند (دوپویس^۷، ۲۰۰۷). آمارهای رسمی در این زمینه نشان می‌دهد در سال‌های اخیر، به موازات افزایش امید به زندگی در کنار افزایش نرخ طلاق، در ایران تمایل به ازدواج مجدد افزایش یافته است. باین‌حال، باید به این نکته اشاره کرد که میزان تقاضا برای ازدواج مجدد در میان مردان و زنان مطلقه متفاوت است. ازدواج‌های مجدد زنان مطلقهٔ ایرانی ۲۵ درصد کمتر از زنان غربی است و برعکس، نسبت ازدواج‌های مجدد مردان مطلقهٔ ایرانی ۶ درصد بیشتر از مردان غربی است (ناصری و یزدخواستی، ۱۳۹۸).

ازدواج مجدد یکی از راه‌های تعدیلگر آسیب‌های اجتماعی و روانی در افرادی است که به دلایلی مانند مرگ یا طلاق، همسر خود را از دست داده‌اند. ازدواج مجدد می‌تواند سبب تقویت سلامت روان این افراد شود و نقش مهمی در کاهش اضطراب، افسردگی و بهبود عملکرد اجتماعی، جسمانی و عاطفی آن‌ها ایفا کند (لی و همکاران^۸، ۲۰۲۳). در کنار مزایای ازدواج مجدد مانند حل مشکل مالی به‌ویژه برای زنان مطلقه، بهبود وضعیت بهزیستی بزرگسالان و کودکان (پیرناو^۹، ۲۰۱۳)، زنان و مردانی که ازدواج مجدد می‌کنند، متأثر از احساس ارزشمندی اندک، ترس و اجتناب از تعارض و نداشتن مهارت‌های ایجاد صمیمیت، معمولاً در رابطهٔ خود تنش بسیار بیشتری را در قیاس با سایر زوجین تجربه می‌کنند (برامیل و موشر^{۱۰}، ۲۰۰۲). ناتوانی در حل تعارض و ناکامی در ازدواج اول سبب می‌شود زوجین در ازدواج‌های بعدی اطمینان چندانی به توانمندی خود در مدیریت رابطه نداشته باشند و با بروز کوچک‌ترین تعارضی، تنش بسیار زیادی از خود نشان دهند (راسل^{۱۱}، ۲۰۱۹). زندگی در خانواده‌های ناتنی مشکلات خاصی را به‌خصوص از نظر نقش‌ها و روابط ایجاد می‌کند که زندگی افراد را پیچیده‌تر می‌کند. به‌دلیل این پیچیدگی بیشتر، برخی از بزرگسالان احساس غرق شدن و ناتوانی می‌کنند و تصمیم می‌گیرند به رابطه پایان دهند (سنت‌ژاک و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۱).

1. Ayadi et al.
2. Divorce
3. Jaberi et al.
4. Amato & James
5. Remarriage
6. Bernardes
7. Dupuis
8. Li et al.
9. Papernow
10. Bramlett & Mosher
11. Russell
12. Saint-Jacques et al.

افرادی که ازدواج مجدد می‌کنند به دلیل تنش‌ها و پریشانی‌هایی که در ازدواج اول خود تجربه کرده‌اند، از وضعیت روان‌شناختی ناپایداری برخوردارند که ازدواج دوم آن‌ها را به‌خصوص در سال‌های اولیه این ازدواج دچار خطر می‌سازد. یکی از مواردی که سبب می‌شود ازدواج مجدد از همان ابتدا در معرض خطر قرار گیرد، این است که معمولاً افراد مطلقه انتظار دارند در ازدواج مجدد روابط زناشویی بهتری نسبت به قبل پیدا کنند. این در حالی است که هنوز شواهد درمورد مزایا و معایب ازدواج مجدد برای بزرگسالان نامشخص است (ویدیاستوتی^۱، ۲۰۲۱). در همین راستا، بررسی آمارهای موجود نشان می‌دهد ۵۰ درصد ازدواج‌های اول و ۶۰ درصد ازدواج‌های دوم به طلاق ختم می‌شود (میرکی و همکاران^۲، ۲۰۱۳)؛ بنابراین، ازدواج دوم نه تنها به اندازه ازدواج اول، بلکه حتی بیشتر از آن نیازمند مراقبت و توجه است.

باین حال، اگرچه تحقیق درمورد ازدواج مجدد و خانواده‌های ناتنی در برخی کشورها مانند ایالات متحده سابقه طولانی دارد، در آسیا عمدتاً جدید است؛ به‌طوری‌که مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد مطالعات اندکی درمورد ازدواج مجدد و خانواده‌های ناتنی در تعداد نسبتاً محدودی از جوامع آسیایی انجام شده است. یکی از دلایل کمیاب بودن مطالعات مرتبط در این کشورها، عوامل فرهنگی و اجتماعی است. در شرایط اجتماعی و فرهنگی که طلاق و ازدواج مجدد رویدادهای منفی زندگی تلقی می‌شوند که تعداد کمی از افراد واقعاً آن را تجربه می‌کنند، بعید است که علاقه اجتماعی و مطالعاتی به این حیطه جلب شود (نوزاوا^۳، ۲۰۱۵). خانواده ناتنی متشکل از ازدواج مجدد تا مدت‌ها به دلیل عدم کسب حمایت اجتماعی کافی، نام و هویت اجتماعی مشخصی نداشتند؛ به‌طوری‌که با عنوان «نهاد ناقص» شناخته می‌شدند. باین حال، افزایش تعداد طلاق و ازدواج مجدد همراه با افزایش دسترسی به رسانه‌های مختلف، به‌ویژه در دهه‌های گذشته، سبب شده خانواده‌های ناتنی از موقعیت اجتماعی مشخص‌تری برخوردار شوند (نوزاوا، ۲۰۱۵).

مانند زوج‌هایی که وارد ازدواج اول می‌شوند، بسیاری از زوج‌هایی که ازدواج مجدد می‌کنند به دنبال راهنمایی برای تقویت روابط خود و محافظت از ازدواج خود در برابر مشکلات هستند. این زوج‌ها ممکن است به کتاب‌ها، دوستان، رهبران مذهبی و متخصصان خانواده مراجعه کنند تا به آن‌ها در آماده‌سازی برای ازدواج موفق و رضایت‌بخش کمک کنند (هیگنز^۴، ۲۰۰۷). این گروه در صورتی که ضعف‌ها و بدکارکردی‌هایشان طی فرایندهای آموزشی و درمانی رفع نشود و تصمیم به ازدواج مجدد بگیرند، قطعاً تنش‌های زناشویی زیادی دارند و نمی‌توانند پیوندی باکیفیت با یکدیگر برقرار کنند (لی و همکاران^۵، ۲۰۱۸). علی‌رغم این واقعیت که خطر جدایی و شکست در ازدواج مجدد بیشتر است، آن هم در کنار پیامدهای منفی که چنین شکستی دارد، تحقیقات اندکی در این زمینه در کشورهای آسیایی به‌ویژه در ایران انجام شده است؛ بنابراین، برای درک بهتر عواملی که به ناپایداری این ازدواج‌ها می‌انجامد، این پژوهش به‌منظور پاسخ به این سؤال انجام گرفت که براساس پژوهش‌های کیفی انجام‌شده، رایج‌ترین مشکلات و چالش‌های ازدواج مجدد بعد از طلاق در جامعه ایرانی چیست.

یکی از نظریه‌های مناسب برای بیان پیچیدگی‌های ازدواج مجدد، نظریه بین‌نسلی بوئن^۶ (۱۹۶۶) است. مطابق این دیدگاه، بسیاری از زوج‌هایی که دوباره ازدواج کرده‌اند، مسائل هیجانی را از ازدواج قبلی همراه خود دارند. یکی از این مسائل هیجانی ممکن است حول محور اعتماد بچرخد. در ابتدای ازدواج اول، هریک از زوجین این اعتماد را پیدا کرده بودند که ازدواجشان موفق خواهد بود و شریک زندگی آن‌ها سخت تلاش خواهد کرد تا رابطه را حفظ کند. وقتی ازدواج به طلاق ختم می‌شود، این اعتماد از بین می‌رود. پس از آن زوج‌هایی که دوباره ازدواج می‌کنند، باید اعتماد خود را بازسازی کنند، اما ممکن است این کار را با احتیاط بیشتری انجام دهند. این بازسازی اعتماد همچنین اضطراب مزمن ایجاد می‌کند. زوج‌های ازدواج مجدد کرده ممکن است با اضطراب مزمن (ترس از احتمالات) مواجه شوند. آن‌ها ممکن است نگران این باشند که ازدواج دوم آن‌ها همان مسیر ازدواج اول را طی کند یا نگران این باشند که انتظارات همسر جدید خود را برآورده نکنند یا با همسر سابق مقایسه شوند. بدون اعتماد

1. Widiastuti
2. Mirecki et al.
3. Nozawa
4. Higgins
5. Li et al.
6. Bowen

خوب‌شکل گرفته، این اضطراب مزمن می‌تواند بر روابط زناشویی فشار وارد کند. اضطراب مزمن ممکن است در زوج‌های تازه ازدواج‌مجدد کرده چشمگیر باشد؛ زیرا زمان نقش مهمی در ایجاد اعتماد دارد. علاوه‌براین، اضطراب مزمن ممکن است بیشتر از طریق تعارض یا اختلاف‌نظر ایجاد شود. تضاد یا اختلاف عقاید در ازدواج‌های شاد غیرعادی نیست، اما زوج‌هایی که ازدواج مجدد کرده‌اند ممکن است بیش‌ازحد به تعارض یا اختلاف‌نظر حساس باشند. ماس و ماس^۱ (۱۹۸۰ نقل از فیبر^۲، ۲۰۰۴) بیان می‌کنند که از آنجا که حل تعارض در ازدواج قبلی این افراد مشکل‌ساز بوده، هرگونه اختلاف‌نظر یا مشکل در تصمیم‌گیری در رابطه کنونی آن‌ها ممکن است موجب ایجاد اضطراب درمورد خطر ازدواج ناموفق دیگر شود. اضطراب مزمن ممکن است زندگی تازه را تضعیف کند؛ زیرا زمانی که افراد با اضطراب مواجه می‌شوند، اغلب در تفکر واضح، رفتار متفاوت و حل مسئله به مشکل می‌خورند (فیبر، ۲۰۰۴).

یکی دیگر از مفاهیم بوئی قابل‌کاربست در ازدواج مجدد، تمایز یافتگی است. براساس این دیدگاه، افرادی که تمایز یافتگی اندکی دارند، نمی‌توانند بین رفتار همسر فعلی و همسر سابق تمایز قائل شوند؛ بنابراین، ممکن است الگوی رفتاری و واکنش هیجانی متناسب با ازدواج قبلی را در ارتباط با همسر فعلی تکرار کنند که این عامل با افزایش میزان اضطراب مزمن در ازدواج مجدد می‌تواند سبب بروز پریشانی در روابط این زوجین شود. در چنین حالتی ممکن است زوجین جدید برای کاهش اضطراب مزمن ادراک‌شده به مثلث‌سازی روی بیاورند که از اهداف قابل‌دسترس برای مثلث‌سازی در ازدواج مجدد فرزندان و همسر سابق است. در هردو حالت خطر انحلال ازدواج جدید افزایش می‌یابد (فیبر، ۲۰۰۴).

۲. روش

پژوهش حاضر یک بررسی سیستماتیک از مطالعات کیفی است که با استفاده از روش ترکیب مضمون^۳ توماس و هاردن^۴ (۲۰۰۸) انجام گرفته است.

۲-۱. داده‌ها و راهبرد جستجو

جامعه هدف این پژوهش، تمامی تحقیقات کیفی انجام‌شده در ایران به زبان فارسی و انگلیسی در بازه زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ (۲۰۰۱ تا ۲۰۲۳) است. برای شناسایی مطالعات مرتبط، در اولین گام از کلیدواژه‌های ازدواج دوم، ازدواج مجدد، ازدواج مجدد بعد از طلاق، کیفیت ازدواج مجدد بعد از طلاق، چالش‌های ازدواج مجدد، مشکلات ازدواج پس از طلاق، مزایا و معایب ازدواج مجدد و تجربیات زیسته افراد با ازدواج مجدد پس از طلاق استفاده شد. برای این منظور پژوهش‌های فارسی در پایگاه‌های نورمگز، مگیران، ایرانداک، پورتال جامع علوم انسانی و پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و مقالات ایرانی منتشرشده به زبان انگلیسی در پایگاه‌های گوگل اسکالر^۵، پاب‌مد^۶، ساینس دایرکت^۷، اسکوپوس^۸ و ریسرچ گیت^۹ جستجو شدند. بازه زمانی جستجو از ۱۴۰۱/۱۰/۳۰ تا آخرین به‌روزرسانی الکترونیک در تاریخ ۱۴۰۳/۰۲/۱۰ (از ۲۰ ژانویه تا ۳۰ آوریل ۲۰۲۳) بود.

۲-۲. معیارهای ورود و خروج در پژوهش

معیارهای ورود به این پژوهش عبارت بودند از: مرتبط‌بودن عناوین و چکیده‌ها، دسترسی به متن کامل پژوهش‌ها، پژوهش‌های انجام‌شده به روش کیفی، تجربه ازدواج مجدد بعد از طلاق در مشارکت‌کنندگان پژوهش‌ها، بازه زمانی ۲۰۰۱-۲۰۲۳، استفاده از روش نمونه‌گیری و تحلیل داده‌های مناسب و محدوده جغرافیایی ایران. در مقابل، مهم‌ترین معیارهای خروج از پژوهش عبارت

1. Moss & Moss
2. Faber
3. Thematic Synthesis
4. Thomas & Harden
5. Google scholar
6. Pub Med
7. Science Direct
8. Scopus
9. Research Gate

بودند از: نامرتب بودن مقالات از نظر عنوان، هدف و روش‌شناسی، نبود دسترسی به متن کامل پژوهش‌ها و بازه زمانی خارج از محدوده هدف.

۲-۳. ویژگی مطالعات

۱۲ مطالعه کیفی در این بررسی مروری گنجانده شدند که سال انتشار آن‌ها از ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ (۲۰۰۱ تا ۲۰۲۳) بود. همه این پژوهش‌ها به روش پژوهش کیفی و با استفاده از مصاحبه (ساختارمند، نیمه ساختاریافته و بدون ساختار) در ایران انجام شده بودند. شرکت‌کنندگان این پژوهش‌ها افراد مجدد ازدواج کرده بعد از طلاق به تعداد ۲۴۶ نفر از هردو جنسیت مرد و زن بودند. اطلاعات تکمیلی درمورد این مطالعات در جدول ۱ به تفصیل بیان شده است.

۲-۴. انتخاب و استخراج داده‌ها

برای استخراج داده‌ها، در گام اول با در نظر گرفتن سؤال اصلی پژوهش، مقالات مرتبط با کلیدواژه‌ها شناسایی و ثبت شدند تا به صورت مستقل بررسی شوند. با در نظر گرفتن معیارهای ورود پژوهش، متن کامل مطالعات برای واجد شرایط بودن بررسی شد. با این بررسی سیستماتیک، در مجموع ۳۲ پژوهش مرتبط با هدف پژوهش شناسایی شدند که از میان آن‌ها، ۲۰ مورد به دلیل نداشتن معیارهای ورود در قسمت‌های عنوان، چکیده، روش‌شناسی و نوع پژوهش کیفی حذف شدند. در نهایت ۱۲ مطالعه واجد شرایط شناخته شدند و به پژوهش راه یافتند (شکل ۱).

۲-۵. ارزیابی کیفی

به منظور بررسی کیفیت و اعتبار مقالات کیفی مورد بررسی از چک‌لیستی ده‌سؤالی مبتنی بر برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی^۱ (CASP) استفاده شد. علاوه بر این، این پژوهش فراترکیب با توجه به دستورالعمل افزایش شفافیت در گزارش ترکیب تحقیقات کیفی^۲ (ENTREQ) ارائه شده توسط تانگ و همکاران^۳ (۲۰۱۲) تهیه شد. بیانیه ENTREQ شامل ۲۱ مورد است که مواردی مانند هدف، روش‌شناسی، رویکردهای جستجو، معیارهای ورود، ارزیابی، ترکیب یافته‌ها و... را شامل می‌شود. هدف از این دستورالعمل کمک به محققان در گزارش درست مراحل ترکیب مطالعات کیفی مانند جستجو و انتخاب تحقیقات کیفی، ارزیابی کیفیت و روش‌های ترکیب یافته‌های کیفی است (تانگ و همکاران، ۲۰۱۲).

۲-۶. ترکیب داده‌ها

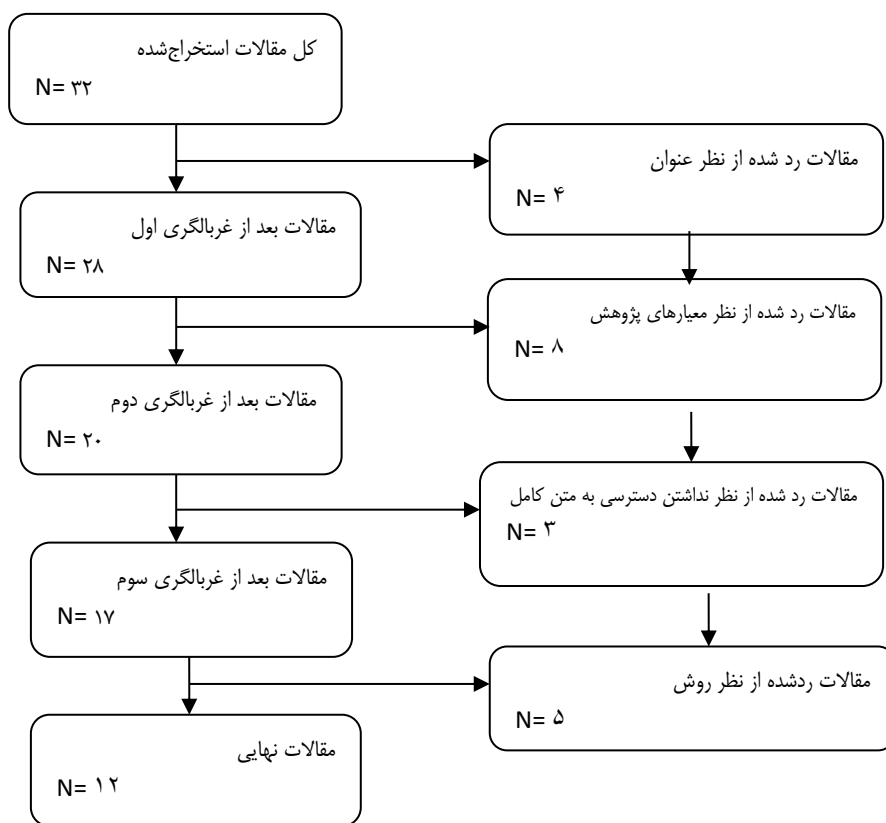
برای تحلیل داده‌ها روش استقرایی ترکیب مضمون^۴ توماس و هاردن به کار گرفته شد. این چارچوب شامل سه مرحله است: کدگذاری آزاد یافته‌های مطالعات اولیه، سازمان‌دهی کدهای آزاد به مضامین توصیفی و ایجاد موضوعات تحلیلی و کلی‌تر با استفاده از مضامین توصیفی (توماس و هاردن، ۲۰۰۸). برای این منظور، هریک از نویسندگان به صورت مستقل به خواندن و کدگذاری خط به خط نتایج پژوهش‌ها پرداختند و عبارت‌ها و مفاهیم کلیدی در جملات را شناسایی و یادداشت کردند. سپس چندین جلسه مشترک به بازخوانی مجدد کدها برای نزدیک کردن ذهن نویسندگان به برداشت مشترک از متون اختصاص یافت. بعد از آن با سازمان‌دهی و فرمول‌بندی مضامین توصیف‌شده، دسته‌های کلی‌تری براساس شباهت‌های کدها ایجاد و این کار چندین بار تکرار شد.

1. Critical Appraisal Skills Program (CASP)

2. Enhancing Transparency in Reporting the Synthesis of Qualitative Research Statement (ENTREQ)

3. Tong

4. thematic synthesis

شکل ۱. دیاگرام مراحل انتخاب و غربالگری مقالات

۳. یافته‌ها

۳-۱. ویژگی مطالعات

۱۲ مطالعه کیفی در این بررسی مروری گنجانده شد که سال‌های انتشار آن‌ها از ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ (۲۰۰۱ تا ۲۰۲۳) بود. در مجموع ۲۴۶ فرد با ازدواج مجدد پس از طلاق از هردو جنسیت مرد و زن در این مطالعات شرکت کرده بودند. همه مطالعات انتخاب‌شده در شهرهای مختلف کشور ایران انجام شده بودند (جدول ۱).

۳-۲. نتایج جستجوی مطالعات

جدول ۱. خلاصه مطالعات ورودی

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان	ابزار- نوع پژوهش	شرکت‌کنندگان	خلاصه نتایج
۱	یزدانی	۱۳۹۹	واکاوی تجارب و ساخت ابزار کیفیت زندگی خانواده‌های تشکیل‌شده پس از طلاق	مصاحبه- تحلیل محتوای کیفی	۱۷ نفر (۸ زن و ۹ مرد) با تجربه ازدواج مجدد پس از طلاق	کیفیت زندگی در ازدواج مجدد پس از طلاق متأثر از چهار درون‌مایه تحولات درون‌فردی، روابط با دیگران، عوامل زمینه‌ای و عوامل تاریخی‌ای است. درواقع، کیفیت زندگی در دگرپیوند علاوه بر روابط بین‌فردی با همسر، خانواده و اطرافیان، تابعی از محیط زندگی زوجین شامل نگاه‌های عمومی و انگ‌های اجتماعی رایج نیز هست.

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان	ابزار - نوع پژوهش	شرکت کنندگان	خلاصه نتایج
۲	قوی پنجه	۱۳۹۶	تجربه ازدواج مجدد در میان زنان مطلقه شهر شیراز	مصاحبه نیمه ساختاریافته - گراند تئوری	۱۹ نفر (زن)	مقوله هسته مفهوم انتخاب پیچیده است. عوامل زمینه‌ساز، درهم‌شکستگی روابط اجتماعی و باورهای عرفی است و مشکلات اقتصادی و عدم حمایت، شرایط علی تأثیرگذار بر این زمینه تشخیص داده شدند. پیامدهای انتخاب پیچیده زنان مطلقه در ازدواج مجدد، پشیمانی از طلاق اول، پشیمانی از ازدواج مجدد و بهبود کیفیت زندگی است.
۳	رمضانی	۱۳۹۵	شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت زناشویی در ازدواج مجدد، پس از طلاق: یک مطالعه کیفی	مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته - تحلیل محتوای کیفی	۱۰ (۶ زن و ۴ مرد)	عوامل مؤثر بر کیفیت زناشویی افراد در ازدواج مجدد عبارت‌اند از: خانواده، احساس شکست و تلاش برای جبران، وضعیت اقتصادی و جایگاه اجتماعی، به‌کارگیری قواعد زندگی زناشویی (ارتقای مهارت‌ها) و تأثیر زندگی زناشویی قبلی بر زندگی زناشویی فعلی.
۴	کاظمی سهلوانی و همکاران	۱۴۰۰	کارکردزدایی ناشی از فشار نقش: واکاوی چالش‌های ارتباطی مردان والد ناتنی با فرزند ناتنی	مصاحبه عمیق - گراند تئوری	۱۵ نفر از مردان با تجربه ازدواج مجدد پس از طلاق	کارکردزدایی ناشی از فشار نقش به‌عنوان مقوله هسته‌ای، عملکرد خانوادگی خانواده ناتنی را مسئله‌مند می‌کند. مردان مشارکت‌کننده به‌دلیل طفی از شرایط فردی، بسترهای کارکردزدایی درون یا برون‌خانوادگی و فراگردهای فرهنگی - اجتماعی هنجارها، فشار نقش سنگینی را احساس کرده‌اند که رضایتمندی آنان از زندگی در این نوع خانواده‌ها را چالش‌برانگیز می‌کند.
۵	یکله و همکاران	۱۳۹۷	مطالعه کیفیت ازدواج مجدد پس از طلاق	مصاحبه نیمه ساختاریافته - گراند تئوری	۲۰ زوج با ازدواج مجدد	ناهمخوانی اولویت‌ها به‌عنوان مقوله محوری، تعیین‌کننده کیفیت ازدواج مجدد بود. شدت این ناهمخوانی تحت تأثیر عوامل فردی (نگرش و انتظارات، ناامنی عاطفی، میزان آمادگی برای ازدواج مجدد و اعتیاد)، عوامل بافتی (عوامل اقتصادی اجتماعی و فرهنگی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی) و عوامل مداخله‌گر مربوط به ازدواج قبلی (همسر سابق، فرزندان ناتنی و مدت ازدواج قبلی) قرار دارد و راهبردهای به‌کاررفته در مقابله با تعارض ناشی از ناهمخوانی اولویت‌ها، میزان رضایت و کیفیت ازدواج مجدد را تعیین می‌کند.
۶	محمدی و محمدی	۱۳۹۸	چالش‌های ازدواج مجدد زنان با حضور فرزند: پژوهشی کیفی	مصاحبه نیمه ساختاریافته - پدیدار	۱۴ زن با تجربه ازدواج مجدد	یافته‌ها نشانگر چهار مضمون اصلی و ده مقوله فرعی بود: ۱. ادراک مشکلات حضور فرزند (با درون‌مایه‌های فرعی مشکلات رفتاری و سازگاری فرزندان، حضور فرزند به‌عنوان مانع، پذیرفتن یا نپذیرفتن ازدواج مجدد از جانب فرزند)؛ ۲. حضور بعد اقتصادی و مالی (با درون‌مایه‌های فرعی اهمیت بعد اقتصادی و لزوم مدیریت مالی)؛ ۳. حضور ابعاد اجتماعی و فرهنگی (با درون‌مایه‌های فرعی باورهای کارآمد و ناکارآمد اجتماعی و فرهنگی، دخالت اطرافیان، تسهیل‌گری یا بازداری اجتماعی)؛ و ۴. ملزومات ازدواج مجدد (با درون‌مایه‌های فرعی همبسته‌های تسهیل‌کننده و اهمیت رفتارهای مناسب و درک همسر).
۷	ثمری صفا و همکاران	۱۴۰۲	چالش‌ها و مشکلات زوجین در ازدواج مجدد و راهبردهای مقابله‌ای زوجین موفق؛ یک پژوهش	مصاحبه نیمه ساختاریافته - پدیدارشناسی	۲۱ زوج دارای ازدواج مجدد	نتایج تحلیل موجب شناسایی دو مضمون اصلی شد: ۱. چالش‌های ازدواج مجدد در زمان انتخاب همسر (با مقوله‌های فرعی مانند تردید در تصمیم‌گیری برای ازدواج مجدد، عدم آشنایی اصولی، قضاوت و نگرش جامعه به ازدواج مجدد، دخالت و برخورد منفی دیگران، تأثیر فرزند

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان	ابزار- نوع پژوهش	شرکت کنندگان	خلاصه نتایج
			کیفی			و عدم حمایت خانوادگی) جدید و ۲. چالش‌های ازدواج مجدد در زمان زندگی زوجی جدید (با مقوله‌های فرعی مانند مشکلات روانی ناشی از ازدواج قبلی، تعارض والد-فرزند، اختلافات فرزندان ناتنی، عدم همراهی خانواده در زندگی جدید، انتظار جبران گذشته در زندگی جدید و تأثیر فرزند در روابط زوجی جدید).
۸	یزدانی و همکاران	۲۰۲۱	شکل‌دهی مجدد روابط در طول فرایند ازدواج مجدد پس از طلاق؛ مطالعه کیفی در ایران	مصاحبه نیمه‌ساختاریافته-تحلیل محتوا	۱۷ زن و مرد با ازدواج مجدد	مضامین مرتبط با پیچیدگی‌های ارتباطی در ازدواج مجدد عبارت‌اند از: رابطه با همسر، شکل‌دهی مجد رابطه با خانواده اصلی و خانواده همسر، رابطه با فرزندان و تأثیر بر تربیت فرزندان تنی و ناتنی و رابطه با اطرافیان. تداوم تأثیر ازدواج قبلی ناموفق بر زندگی جدید، تأثیر مسائل مرتبط با زمینه مانند دین و فرهنگ، روابط متفاوت، همسران متفاوت، از یافته‌های جانبی این مطالعه بود.
۹	موسوی و همکاران	۲۰۱۹	پویایی‌های جنسی زنان ایرانی با ازدواج مجدد در خانواده‌های ترکیبی: مطالعه کیفی زندگی زنان با ازدواج مجدد	مصاحبه نیمه‌ساختاریافته: گراندد تئوری	۵۲ زن ایرانی ازدواج مجدد بعد از طلاق	شش موضوع اصلی شناسایی شدند: الف) اثرات درون فردی (از دست دادن میل جنسی، احساس ناکارآمدی جنسی، داشتن یک میل جنسی زیاد غیرعادی، ترومای گذشته، نشخوار ذهنی در مورد همسر سابق، احساس گناه و خودسرزنی، تنفر از رابطه جنسی؛ ب) اثرات بین فردی (خودافشایی در مورد گذشته، مقایسه همسر فعلی با قبلی، درک اهمیت رابطه جنسی در ازدواج؛ پ) روابط جنسی مبتنی بر دلبستگی (نیاز به اطمینان و صمیمیت؛ ت) شروع جدید (کاهش میل و علاقه جنسی نسبت به ازدواج اول، احساس دست‌دوم بودن، محدود شدن حریم خصوصی؛ ث) استرس مربوط به خانواده (حسادت بچه‌ها به مادر، در اولویت قرار نداشتن رابطه جنسی؛ و ج) مسائل مربوط به بارداری (نگرانی درباره بارداری ناخواسته، فشار بیرونی برای بچه‌دار شدن).
۱۰	کاظمی سهلوانی و همکاران	۱۴۰۱	واکاوی چگونگی مدیریت منابع مالی در خانواده‌های ناتنی	مصاحبه عمیق-گراندد تئوری	۱۵ مرد با ازدواج مجدد بعد از طلاق	مضامین علی عبارت بودند از: انتظارات مالی تحمیلی، واریس تخصیص منابع مالی، حمایت‌های مالی نامناسب، اعمال قدرت زنان، ناسازگاری اقتصادی نامطلوب، دغدغه‌های حقوقی پیشین، برچسب‌زنی منفعت‌طلبانه و ازدواج سودمحور.
۱۱	محمدی	۱۳۹۶	بررسی چالش‌های پیش‌روی زوج‌های دارای فرزند در ازدواج مجدد	مصاحبه نیمه‌ساختاریافته-پدیدارشناسی	۲۰ نفر (۱۰ مرد و ۱۰ زن) با ازدواج مجدد	ازدواج مجدد پدیده‌ای چندبعدی با ابعاد فردی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی با چالش‌های گوناگون است. مضامین اصلی عبارت‌اند از: عوامل انگیزشی (امید مجدد، حمایت عاطفی و حمایت عاطفی و والدینی برای فرزندان، فشارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ارتقای سلامت روانی؛ ادراک مشکلات حضور فرزند (مشکلات رفتاری و سازگاری فرزندان، حضور فرزند به عنوان مانع، پذیرش یا عدم پذیرش ازدواج مجدد از جانب فرزند؛ بعد اقتصادی و مالی (اهمیت بعد اقتصادی و لزوم مدیریت مالی؛ ابعاد اجتماعی و فرهنگی (باورهای کارآمد و ناکارآمد اجتماعی و فرهنگی، دخالت اطرافیان)، تسهیل‌گری یا بازداری اجتماعی و ملزومات ازدواج مجدد (همبسته‌های تسهیل‌کننده و اهمیت رفتارهای مناسب و درک همسر).

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان	ابزار - نوع پژوهش	شرکت کنندگان	خلاصه نتایج
۱۲	افراسیابی و خلجیپیربلوطی	۱۴۰۱	تفسیر زنان مطلقه از ازدواج مجدد: مطالعه‌ای داده‌بنیاد	مصاحبه نیمه‌ساختاریافته - گراندد تئوری	۲۶ زن مطلقه با ازدواج مجدد	تفسیر زنان از ازدواج مجدد در قالب مقوله‌های عاملیت فرزند، احساس ضعف و نیاز، تنگنای اجتماعی، طردگریزی، بهبود کیفیت زندگی و بهبودخواهی و بازیابی قابل‌بازنمایی است.

۳-۳. نتایج کیفی

جدول ۲. مضامین ترکیبی از چالش‌های ازدواج مجدد پس از طلاق

مضامین اصلی	زیرمضامین	مفاهیم اولیه
خانواده	مسائل مربوط به خانواده	تعامل با خانواده (۱)، عدم حمایت و همراهی خانواده (۲، ۷)، تأثیر خانواده اصلی (۳، ۴، ۸)، رابطه با خانواده همسر (۸)، فشار و ابهام نقش در خانواده (۴)
	مسائل مربوط به افراد پیرامونی	دخالت اطرافیان (۱، ۶، ۷، ۱۱)، ارزیابی و قضاوت دیگران (۱، ۷)، طردگریزی (۱۲)
	مسائل مرتبط با ازدواج دوم	تعامل با همسر (۱)، پشیمانی از ازدواج دوم (۲)، مشکلات رابطه با همسر (۸) استرس خانواده جدید (۹)، احساس دست‌دوم‌بودن در رابطه (۹)، عدم آمادگی برای ازدواج دوم (۵، ۷)، تردید در تصمیم‌گیری برای ازدواج مجدد (۷)
	مسائل فرهنگی-اجتماعی	باورهای عرفی (۲، ۶، ۱۱)، جایگاه اجتماعی (۳، ۵، ۱۲)، هنجارهای فرهنگی (۴، ۵، ۱۱)، بازدارندگی اجتماعی (۶)، مسائل دینی (۸)
فرزند	مسائل والدگری	مشکلات فرزندان (۶، ۱۱)، حضور فرزند و تأثیر آن بر روابط زوجی (۶، ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۴)، نگرانی از نارضایتی فرزندان از ازدواج مجدد (۶، ۱۱)، چالش‌ها و تعارضات فرزندپروری (۷، ۹)، چالش‌های تربیتی فرزندان تنی-ناتنی (۷، ۸)، دغدغه بارداری (۹)
	مسائل مرتبط با ازدواج سابق	عوامل مرتبط با طلاق (۱)، نشخوار شکست قبلی (۲، ۳)، تداوم تأثیر زندگی ناموفق گذشته (۳، ۸)، مقایسه همسر سابق و فعلی (۸، ۹)، نشخوار ذهنی درمورد همسر سابق (۹)، خودمشغولی با گذشته (۹)، دغدغه‌های حقوقی پیشین (۱۰)
	نیازها و مسائل روان‌شناختی	خاطرات و دغدغه‌های جنسی (۹)، تنفر از رابطه جنسی (۹)، اولویت‌نداشتن رابطه جنسی (۹)، احساس ضعف و نیاز (۱۲)، مشکلات روانی (۷)
	مسائل فردی	تلاش برای جبران (۳)، خصوصیات و شرایط فردی (۴، ۵، ۱۱)، نگرش و انتظارات نامعقول (۵، ۷)، ناایمنی عاطفی (۵)، اعتیاد (۵)، احساس گناه و سرزنش خود (۹)، محدودشدن حریم خصوصی (۹)، ناهمخوانی اولویت‌ها (۵)
مسائل مالی	مسائل مالی	مشکلات اقتصادی (۲، ۳، ۵، ۶، ۱۱)، مدیریت مالی (۶، ۱۰)

جدول ۲ چالش‌های ازدواج مجدد بعد از طلاق را نشان می‌دهد. براساس نتایج تحلیل تماتیک، دو مضمون اصلی به‌دست آمد که هریک شامل چندین زیرمضمون و مفهوم اولیه هستند. مضامین اصلی و حوزه‌های مورد پوشش آن‌ها در ادامه معرفی می‌شود.

۳-۳-۱. چالش‌های بین‌فردی

زیرمضامین این مضمون اصلی عبارت‌اند از: مسائل مربوط به خانواده، مسائل مربوط به افراد پیرامونی، مسائل فرهنگی-اجتماعی، مسائل مرتبط با ازدواج دوم و مسائل والدگری.

۱. مسائل مربوط به خانواده

مسائلی در ارتباط با نقش‌ها یا ساختار خانوادگی در ازدواج مجدد یا در ارتباط با خانواده اصلی هر یک از زوجین یا در تعامل با خانواده همسر بروز می‌یابد. از نمونه‌های این مشکلات می‌توان به مشکل در زمینه تعامل با خانواده، عدم حمایت و همراهی خانواده، تأثیر یا دخالت خانواده اصلی، اختلاف با خانواده همسر، به‌هم‌ریختگی مرزها و فشار و ابهام نقش در خانواده جدید اشاره کرد.

۲. مسائل مربوط به افراد پیرامونی

منظور از افراد پیرامونی در این پژوهش کلیه افراد حاضر در محیط خانوادگی، اجتماعی و شغلی فرد مانند خویشاوندان، دوستان یا همکاران هستند که با استفاده از رفتارهایی مثل دخالت در زندگی زوجین تازه ازدواج کرده، پیش‌داوری یا قضاوت درمورد زندگی یا خود آن‌ها و همچنین از طریق اجتناب یا طرد این زوجین سبب ایجاد مشکل در زندگی آن‌ها می‌شوند.

۳. مسائل فرهنگی-اجتماعی

چالش‌هایی است که افراد با ازدواج مجدد در ارتباط با هنجارها، باورها و قوانین فرهنگی و اجتماعی مرتبط با بافت زندگی خود تجربه می‌کنند که می‌تواند به صورت چالش‌هایی مانند تعارض ارزش‌های زوجین با باورهای عرفی یا دینی، موانع و محدودیت‌های اجتماعی مثل عدم حمایت اجتماعی از ازدواج جدید یا برچسب‌زنی به ازدواج جدید، ازدست‌دادن روابط اجتماعی سابق و دغدغه برقراری روابط اجتماعی جدید و تفاوت‌های فرهنگی یا اعتقادی بین زوجین یا خانواده‌های آن‌ها بروز کند.

۴. مسائل مرتبط با ازدواج دوم

چالش‌هایی که از رابطه زناشویی جدید ناشی می‌شود. این مسائل می‌تواند به صورت مشکل در تعامل و تعارض با همسر، پشیمانی از ازدواج دوم، استرس خانواده جدید، احساس دست‌دوم‌بودن در رابطه جدید یا عدم آمادگی برای ازدواج دوم و تردید در تصمیم‌گیری برای ازدواج مجدد جلوه‌گر شود.

۵. مسائل والدگری

چالش‌هایی که افراد بعد از ازدواج مجدد در زمینه رابطه با فرزندان تجربه می‌کنند که شامل مواردی مانند مشکلات تربیت فرزندان، حضور فرزند از ازدواج قبلی و تأثیر آن بر روابط زناشویی زوجین، نگرانی از نارضایتی فرزندان از ازدواج مجدد والدین، چالش‌ها و تعارضات فرزندپروری، بروز تعارض بین فرزندان تنی با ناتنی یا بروز تعارض بین والدین با فرزندان تنی و ناتنی و درنهایت نگرانی درمورد فرزندآوری جدید است.

۳-۲-۳. چالش‌های فردی

منظور از چالش‌های فردی در این مطالعه عوامل پایدار و با ثبات درونی است که ناشی از رفتار، افکار و ادراکات و هیجانات خود شخص است و تحت تأثیر عوامل بیرونی شکل نگرفته است. زیرمضامین این مضمون اصلی عبارت‌اند از: نیازها و مسائل روان‌شناختی، مسائل مرتبط با ازدواج سابق، مسائل فردی و مسائل مالی.

۱. نیازها و مسائل روان‌شناختی

منظور از چالش‌های مربوط به نیازها و مسائل روان‌شناختی در این پژوهش، چالش‌هایی است که افراد بعد از ازدواج مجدد در حوزه عاطفی، روانی و جنسی تجربه می‌کنند که هریک از حوزه‌ها می‌تواند عوامل متعددی مانند علائم بالینی، سبک دلبستگی ناایمن و... را دربرگیرد.

۲. مسائل مرتبط با ازدواج سابق

چالش‌های شناسایی شده در این زمینه شامل مسائل مربوط به ازدواج اول است که همچنان بر زندگی جدید بعد از طلاق تأثیر می‌گذارد. این چالش‌ها بیشتر در قالب مواردی مانند نشخوار شکست قبلی، تداوم تأثیر زندگی ناموفق گذشته، مقایسه همسر سابق و فعلی، نشخوار ذهنی درمورد همسر سابق، خودمشغولی با گذشته و دغدغه‌های حقوقی پیشین نمود پیدا می‌کند.

۳. مسائل فردی

چالش‌های مرتبط با مسائل فردی شامل ویژگی‌های مختلف شخصی مانند ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مانند سن و خصوصیات ظاهری؛ ویژگی‌های شناختی مانند انتظارات، اولویت‌ها و نگرش‌های فردی و ویژگی‌های رفتاری مانند رفتارهای اعتیادی و... است.

۴. مسائل مالی

چالش‌هایی که افراد بعد از ازدواج مجدد در زمینه اقتصادی با آن‌ها مواجه می‌شوند که می‌تواند به صورت مسائل مالی پیچیده مرتبط با نفقه یا مهریه ازدواج سابق، کم‌هزینه فرزندان ازدواج سابق و فعلی یا مدیریت منابع مالی موجود بین زوجین بروز کند. از یافته‌های جانبی جالب توجه این بخش این بود که مقوله‌ها یا چالش‌های شناسایی شده در زمینه عوامل مرتبط با محیط و زمینه، بیشتر از مقوله‌ها و چالش‌های شناسایی شده مرتبط با فرد بود. این یافته جانبی و درعین حال بسیار مهم نشان می‌دهد ازدواج مجدد بیش از آنکه تحت تأثیر عوامل فردی به چالش کشیده شود، تحت تأثیر منفی وقایع و شرایط زمینه‌ای و محیطی

قرار می‌گیرد؛ به‌طوری‌که این یافته با نتایج بررسی محققان دیگر همسو است که نشان داده‌اند افراد با ازدواج مجدد مشکلات زندگی خود را به عوامل خارج از رابطه مربوط می‌دانند؛ درحالی‌که افراد با ازدواج اول مشکلات زندگی را به عوامل شخصی و بین‌فردی مرتبط می‌پندارند (پاسلی و همکاران^۱، ۱۹۹۴).

۴. بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش مطالعه فراترکیب کیفی چالش‌ها و مسائل ازدواج مجدد پس از طلاق در ایران بود. نتایج بررسی مطالعات کیفی در ایران در زمینه چالش‌های ازدواج مجدد بعد از طلاق در دو مضمون کلی و ۹ مقوله جای گرفتند. مقوله‌ها شامل مسائل مربوط به خانواده، مسائل مربوط به افراد پیرامونی، مسائل مرتبط با ازدواج دوم، مسائل فرهنگی-اجتماعی، مسائل مرتبط با ازدواج سابق، مسائل والدگری، نیازها و مسائل روان‌شناختی، مسائل فردی و مسائل مالی بودند.

یافته‌های پژوهش حاضر، هم در حالت کلی و هم در ارتباط با هر یک از مقوله‌های شناسایی‌شده با نتایج پژوهش‌ها و نظریه‌های موجود همسو است؛ برای مثال در حالت کلی، نتیجه این پژوهش با نتیجه مطالعه هیگنز (۲۰۰۷) همسو است که نشان داد رایج‌ترین مشکلات افراد با ازدواج مجدد بعد از طلاق عبارت‌اند از: انتظارات غیرواقعی، چالش‌های مالی، مسائل ناتنی، تأثیرات فرزندخوانده (فرزندان) بر صمیمیت زناشویی و تعاملات فعلی با همسر قبلی. همچنین یکله و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی کیفیت ازدواج مجدد پس از طلاق به این نتیجه رسیدند که ناهمخوانی اولویت‌ها به‌عنوان مقوله محوری، تعیین‌کننده کیفیت ازدواج مجدد است. آن‌ها نشان دادند شدت این ناهمخوانی تحت تأثیر عوامل فردی، عوامل بافتی و عوامل مداخله‌گر مربوط به ازدواج قبلی قرار دارد. رضانی (۱۳۹۵) به این نتیجه دست یافت که پنج دسته عامل بر کیفیت زناشویی این افراد در ازدواج مجدد تأثیرگذار هستند. این عوامل عبارت‌اند از: خانواده، احساس شکست و تلاش برای جبران، وضعیت اقتصادی و جایگاه اجتماعی، به‌کارگیری قواعد زندگی زناشویی (ارتقای مهارت‌ها) و تأثیر زندگی زناشویی قبلی بر زندگی زناشویی فعلی. مک‌کارتی و گینزبرگ^۲ (۲۰۰۷) در بررسی چالش‌ها و خطرات ازدواج‌های دوم نشان دادند مهم‌ترین چالش‌ها عبارت‌اند از: فرزندان، ساختار خانواده ناتنی، رابطه با همسر سابق، باورها و انتظارات متأثر از ازدواج اول، افکار چه می‌شد اگر... و مقایسه ازدواج اول و دوم. همچنین فالک و لارسون^۳ (۲۰۰۷) دریافتند عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر ازدواج مجدد عبارت‌اند از: وجود فرزندان ناتنی، پیچیدگی خانواده، مسائل مالی و کاهش حمایت اجتماعی از طرف خانواده و دوستان.

الف. چالش‌های بین‌فردی

در ارتباط با مقوله‌های شناسایی‌شده، یکی از چالش‌های ازدواج مجدد که موفقیت و ثبات آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد، مسائل مربوط به خانواده اصلی است. خانواده‌های اصلی به‌عنوان منبعی حمایتی در کیفیت ازدواج مجدد نقش دارند. رابطه مثبت یا منفی با خانواده‌های اصلی به‌طور مستقیم بر رابطه زوجی تأثیر می‌گذارد. یکی از تأثیرات خانواده اصلی در ازدواج دوم، شکل‌دهی انتظارات افراد درمورد ازدواج است (یکله و همکاران، ۱۳۹۷). ناکس و زاسمن^۴ (۲۰۰۱) هم‌راستا با یافته این پژوهش نشان دادند کمبود حمایت از سوی دوستان و خانواده‌ها یا سازگاری کم با خانواده و اطرافیان جدید، رضایت از ازدواج مجدد را کاهش می‌دهد. این در حالی است که برخی از نویسندگان نشان داده‌اند که حمایت درون خانواده یا خانواده هسته‌ای، حمایت خانواده بزرگ یا خانواده گسترده، حمایت دوستان، مذهب، ارتباط آشکار بین اعضای خانواده و امنیت شغلی و مالی، از عوامل افزایش تاب‌آوری در ازدواج مجدد است (گریف و وان در مرو^۵، ۲۰۰۴). برخی از محققان معتقدند مقدم‌بودن جایگاه خانواده همسر بر رابطه زوجی و دخالت‌های آن‌ها در مسائل ازدواج فرزندان که ریشه در فرهنگ جمع‌گرای جامعه ایرانی دارد، سبب کاهش رضایتمندی و کیفیت ازدواج مجدد می‌شود (یکله و همکاران، ۱۳۹۷).

1. Pasley

2. McCarthy & Ginsberg

3. Falke & Larson

4. Knox & Zusman

5. Greeff & van der Merwe

چالش دیگر مسائل مربوط به افراد پیرامونی است. این مقوله یکی از مواردی است که هم‌زمان با طلاق افراد شروع می‌شود و نه تنها در کیفیت انتخاب این افراد برای ازدواج مجدد تأثیر می‌گذارد، بلکه بعد از ازدواج مجدد نیز می‌تواند بر کیفیت زندگی زناشویی آن‌ها تأثیر منفی بگذارد. بنا بر نتایج مطالعات بومی در ایران، افراد مطلقه و به‌ویژه زنان، پس از طلاق از سوی دیگران و اطرافیان سرزنش و قضاوت می‌شوند که این امر ضمن آزار روانی این افراد می‌تواند در تصمیم‌گیری عجلانه آن‌ها برای ازدواج مجدد نقش داشته باشد؛ زیرا بعد از طلاق با احساس طردشدگی، سردی و سرزنش بیشتری از سوی اطرافیان نزدیک روبه‌رو هستند (نوابی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۶).

یکی از چالش‌های ازدواج مجدد بعد از طلاق مربوط به مسائل فرهنگی و اجتماعی است. ازدواج مجدد با توجه به ساختار متفاوت با ازدواج‌های عادی دارای چالش‌های گوناگونی است که حضور فرزندان این چالش‌ها را پیچیده‌تر می‌کند. با توجه به جنسیت و فرهنگ ممکن است هر کدام از زوجین تجرب متفاوتی از چالش‌های ازدواج مجدد داشته باشند (اندرسون و گرین^۱، ۲۰۱۳). یکی از مشکلاتی که افراد با ازدواج مجدد تجربه می‌کنند و بر کیفیت زندگی زناشویی آن‌ها مؤثر است، دامنه محدود شبکه ارتباطی این افراد و به دنبال آن حمایت اجتماعی کمتری است که این زوجین در مقایسه با ازدواج اول دریافت می‌کنند (کیم^۲، ۲۰۱۰). مسائل اعتقادی یکی از چالش‌های حوزه فرهنگی ازدواج مجدد پس از طلاق در جوامع ایرانی است. همسو با یافته حاضر مبنی بر اینکه مسائل اعتقادی یکی از چالش‌های ازدواج مجدد در ایران است، یزدانی و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی نشان دادند در ازدواج‌های بعد از طلاق، شبکه پیچیده‌ای از روابط ایجاد می‌شود؛ به‌طوری‌که حتی تأثیر روابط قبل از طلاق نیز بعد از ازدواج مجدد از بین نمی‌رود و آثار زندگی قبلی در زندگی جدید تداوم می‌یابد. علاوه‌براین، در جوامعی که دین و سنت نقش پررنگ‌تری دارد، تأثیر عوامل زمینه‌ای نیز بر ازدواج جدید بیشتر است. ایدر و همکاران (۱۳۹۴) نیز به این نتیجه رسیدند که اعتقادات مذهبی و داشتن فرزند از ازدواج قبلی با میزان رضایت از ازدواج مجدد رابطه مثبت و معنادار دارد. هرچه اعتقادات مذهبی قوی‌تر باشد، رضایت از ازدواج مجدد افزایش می‌یابد و هرچه اعتقادات مذهبی کمتر شود، رضایت از ازدواج مجدد تضعیف می‌شود.

چالش دیگر مسائل مرتبط با ازدواج دوم است. همسو با این زیرمضمون مارتین-ازی و دووال-تسیولس^۳ (۲۰۱۳) در بررسی تجربیات زندگی زوجین با ازدواج مجدد در خانواده‌های ترکیبی نشان دادند این زوجین در تصمیم‌گیری برای ازدواج احتیاط می‌کردند، با توجه به مسئولیت‌های مختلف در خانواده احساس می‌کردند نیازهایشان در درجه دوم اهمیت قرار دارد، احساس خصومت با همسر سابق سبب ایجاد احساس درماندگی و ناتوانی در آن‌ها می‌شد و سردرگمی نقش در آن‌ها احساس درماندگی و در همسران آن‌ها احساس گناه ایجاد می‌کرد. از نظر محققان، یکی دیگر از مشکلات ازدواج مجدد بعد از طلاق این است که این افراد معمولاً به مقایسه ازدواج اول با ازدواج دوم می‌پردازند که این عامل می‌تواند بر کیفیت زندگی آن‌ها اثر بگذارد (استوکس و ومپلر^۴، ۲۰۰۲). علاوه‌براین، در سیستم خانواده جدید مجموعه پیچیده‌ای از پویایی‌ها وجود دارد که بین زن و شوهر، ناپدری یا نامادری و فرزندان مشکل ایجاد می‌کند (مارتین-ازی و دووال-تسیولس، ۲۰۱۳).

دو مفهوم مرتبط در درک خانواده، مفهوم مرز و نقش است. خانواده‌های حاصل از ازدواج مجدد از نظر هر دو مفهوم از خانواده‌های ازدواج اول متمایز است. در خانواده‌های با ازدواج اول، مرزهای خانواده هسته‌ای نسبتاً دقیق تعریف شده است؛ به‌طوری‌که ایجاد مرزهای روانی با توجه به اقتدار و محبت سبب تمرکز این نوع خانواده‌ها به درون خانواده می‌شود. در مقابل، در خانواده‌های حاصل از ازدواج مجدد مرزها نفوذپذیرند و این خانواده‌ها فاقد چندین مورد از شرایط حفظ مرزی مانند محل سکونت مشترک والدین و فرزندان طبیعی و در نتیجه اقتدار والدینی و معیشت اقتصادی مشترک است که در خانواده‌های ازدواج اول وجود دارد. علاوه‌براین، خانواده‌های حاصل از ازدواج مجدد فاقد بسیاری از تجربه‌های مشترک خانوادگی، نمادها و تشریفات است که

1. Anderson & Greene

2. Kim

3. Martin-Uzzi & Duval-Tsioles

4. Stokes & Wampler

به حفظ مرزهای روانی خانواده کمک می‌کند (والکر و میسینجر^۱، ۱۹۷۹). همچنین در رابطه با نقش‌ها در خانواده، در ازدواج مجدد صرفاً هیچ نسخه مشخص و واضحی در رابطه با حقوق و تعهدات بین همسر جدید و فرزندان شریک زندگی وجود ندارد. همچنین در این خانواده‌ها نقش‌ها و تعهدات به همه متصدیان نقش اختصاص داده نمی‌شود. با توجه به نبود نقش‌های تعریف شده اجتماعی متناسب با وضعیت خانواده حاصل از ازدواج مجدد، شاید بهتر باشد که نقش همسر جدید و فرزندان همسر به تدریج نمایان شود (والکر و میسینجر، ۱۹۷۹).

چالش دیگری که افراد در ازدواج مجدد تجربه می‌کنند، مربوط به مسائل والدگری یا حضور فرزندان ناتنی است (مکنامی و همکاران^۲، ۲۰۱۴). ازدواج مجدد با حضور فرزندان از دو سو مشکل ساز است. اول اینکه معمولاً فرزندان این گروه از زوجین، تعارض زیادی با یکدیگر دارند و توانایی‌شان در سازگاری و کنار آمدن با ازدواج دوباره والد اندک است (چیاپوری و ویسی^۳، ۲۰۰۷). این ناتوانی تنش روانی زیادی را بر آن‌ها تحمیل می‌کند و نارضایتی آن‌ها را از کلیت زندگی افزایش می‌دهد. از سوی دیگر معمولاً سازگاری و توافق زوجین با فرزندان یکدیگر و پذیرش شرایط موجود دشوار است و در این حوزه با مشکلات زیادی مواجه هستند (محمدی، ۱۳۹۹). یکی از توافقاتی که بین نویسندگان درخصوص تأثیر وجود فرزند بر کیفیت ازدواج مجدد وجود دارد این است که آن‌ها معتقدند اگر تولد فرزند بعد از ازدواج مجدد باشد، نه تنها بر روابط زوجین تأثیر منفی نمی‌گذارد، بلکه موجب ثبات در روابط زناشویی می‌شود. با این حال، وجود فرزند قبل از ازدواج مجدد می‌تواند موجب افزایش چالش و استرس در زندگی جدید شود (کیم، ۲۰۱۰).

ب. چالش‌های فردی

یکی از چالش‌های اصلی و مختص ازدواج مجدد درگیری با مسائل ازدواج سابق است. همسو با این چالش، برامبلیت و موشر (۲۰۰۲) نشان دادند یکی از مهم‌ترین مشکلات زنان و مردانی که ازدواج مجدد می‌کنند، به رابطه زوجی و همچنین مسائل مربوط به زندگی قبلی آن‌ها مربوط می‌شود. علاوه بر این، گوتینگ^۴ (۱۹۸۲) بر نیاز به حفظ مرزها تأکید می‌کند؛ زیرا همسر جدید باید تصمیم بگیرد که چگونه با همسر سابق خود ارتباط برقرار کند تا یک رابطه خوب والدینی با او به نفع فرزندان بیولوژیکی خود حفظ کند و در عین حال از او فاصله عاطفی را حفظ کند تا مانع ایجاد مشکلات با همسر جدید شود. محققان دیگر نشان داده‌اند که به دلیل تأثیر مستمر همسر سابق، خطری برای رضایت زناشویی زوجین وجود دارد. زندگی با روح ازدواج قبلی، فرد را از ورود کامل به یک رابطه جدید باز می‌دارد. به عبارت دیگر، رابطه قبلی می‌تواند همچنان معنا داشته باشد و بر پاسخ‌ها در رابطه جدید تأثیر بگذارد (شنلر و همکاران^۵، ۲۰۰۴). موسوی و همکاران (۲۰۱۹) در بررسی پویایی‌های جنسی زنان ایرانی با ازدواج مجدد، به این نکته اشاره کردند که از چالش‌های ازدواج مجدد این زنان این بود که هنوز در مورد رابطه قبلی خود فکر می‌کردند و به ویژه در زمینه مسائل جنسی تحت تأثیر نحوه ارزیابی همسر قبلی‌شان از وضعیت بدنی‌شان قرار داشتند. در واقع، می‌توان گفت که ازدواج مجدد بدون در نظرگیری تجربه افراد در ازدواج قبلی و دوران طلاق، غیرقابل درک است؛ زیرا افراد با توجه به آنچه در ازدواج قبلی تجربه کرده‌اند، عمل می‌کنند؛ بنابراین تمامی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زناشویی تحت تأثیر زندگی زناشویی قبلی این افراد مشخص می‌شود (رضانی، ۱۳۹۵).

با توجه به اینکه نیازها و مسائل روان‌شناختی از چالش‌های ازدواج مجدد پس از طلاق است، نتایج برخی از پژوهش‌ها نشان داده است که ارضای نیازها یکی از عواملی است که سبب رضایت از ازدواج مجدد می‌شود. این مقوله می‌تواند شامل ارضای نیاز امنیت، نیاز به خویشن‌یابی و سایر نیازها باشد (ایدر و همکاران، ۱۳۹۴). نکته مهم در ازدواج مجدد این است که این خانواده‌ها به دنبال یک فقدان و شکست شکل می‌گیرند و افراد با ازدواج مجدد در صدد حل و درمان مشکلات ناشی از جدایی‌شان هستند و رفع نیازها و خواسته‌های خود را در اولویت قرار می‌دهند که ممکن است با انتظارات و اولویت‌های همسر همخوانی نداشته باشد.

1. Walker & Messinger

2. McNamee et al.

3. Chiappori & Weiss

4. Goetting

5. Schneller et al.

محققان نشان داده‌اند که اگر زنان و مردان متقاضی ازدواج نتوانند به نیازهای ارتباطی یکدیگر رسیدگی کنند و همکاری سازنده‌ای در ابعاد مختلف زندگی داشته باشند، انتظار اینکه زندگی‌شان موفق باشد واقع‌بینانه نیست (یکله و همکاران، ۱۳۹۷). مدیریت زندگی زناشویی، در صورتی ممکن است که فرد بر مهارت‌های زندگی مانند حل مسئله و همدلی تسلط داشته باشد؛ در غیر این صورت در این زمینه دچار تنش و بدکارکردی می‌شوند و نمی‌توانند رابطه خود را در سطح باکیفیتی حفظ کنند و تداوم ببخشند (واتکینس و والدرون، ۲۰۱۷).

یکی دیگر از چالش‌های شناسایی شده در این پژوهش، مسائل فردی بود. در این زمینه فوکس و شرینر^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی نشان دادند افراد ازدواج مجدد ترس اضافی از انحلال زناشویی دارند، که همراه با وظایف پیچیده مرتبط با زندگی جدید، موجب ایجاد ناامنی‌های دلبستگی در آن‌ها می‌شود. زنان و مردانی که ازدواج مجدد کرده‌اند، متأثر از احساس ارزشمندی اندک، ترس و اجتناب از تعارض و فقدان مهارت‌های ایجاد صمیمیت، معمولاً در رابطه خود تنش بسیار بیشتری را در قیاس با سایر زوجین تجربه می‌کنند (برامیل و موشر، ۲۰۰۲). کلمن و گانونگ^۳ (۱۹۸۷) در پژوهشی نشان دادند باورها یا انتظارات غیرواقعی به‌ویژه در ازدواج‌های مجدد که خانواده‌های ناتنی را تشکیل می‌دهند، بسیار مهم است و می‌تواند به ناامیدی و سرخورده‌گی منجر شود. محققان نشان داده‌اند یکی از انتظارات غیرواقع‌بینانه زوجین در ازدواج مجدد انتظار فقط ما بودن است؛ انتظاری که در آن زوجین جدید انتظار دارند گذشته خود را کامل فراموش کنند و کل زمان و توجه خود را به همسر جدید و فرزندانش اختصاص دهند. در این سناریو، همسر و فرزندان قبلی عامل مزاحم دیده می‌شوند که باید در گذشته رها شوند (پارتو و پارتو، ۲۰۰۱). علاوه‌براین، مطالعات پیشین نشان می‌دهد افرادی که ازدواج مجدد می‌کنند، روابط دوستی کمتری دارند، به‌ندرت به تعطیلات می‌روند، مهارت‌های ارتباطی در تعارض و مهارت‌های حل مسئله کمتری دارند (ویدیاستوتی، ۲۰۲۱).

در ارتباط با چالش مالی که افراد با ازدواج مجدد تجربه می‌کنند، مسینجر^۵ (۱۹۷۶) مسائل مالی را عامل اصلی تعارض بین زوجین با ازدواج مجدد می‌داند. یکی از دلایل مشکلات مالی بعد از ازدواج مجدد این است که معمولاً افراد بعد از طلاق قسمت بیشتری از سرمایه خود را از دست می‌دهند. در این بین زنان بعد از طلاق مشکلات مالی بیشتری را تجربه می‌کنند (هینگز، ۲۰۰۷). همان‌طور که در پژوهش حاضر نیز نشان داده شد، بسیاری از پژوهشگران، امور مالی را به‌عنوان یکی از مشکل‌سازترین زمینه‌های سازگاری برای زوج‌های ازدواج مجدد شناسایی کرده‌اند. یکی از نمونه‌های این مشکل این است که برخی خانواده‌ها با تصمیم برای ترکیب منابع مالی خود یا جدا نگه‌داشتن آن‌ها دست‌وپنجه نرم می‌کنند. اغلب زوج‌ها در این افسانه قرار می‌گیرند که ادغام موفق در خانواده ناتنی را می‌توان با سطح یکپارچگی منابع اقتصادی اندازه‌گیری کرد. این امر موجب باورهای نادرست و احتمالاً مشکل‌ساز درمورد تلاش هر یک از زوجین برای پس‌انداز کردن می‌شود. گاهی تکرار راهبردهای مدیریت منابع مالی مربوط به زندگی قبلی در زندگی فعلی نیز سبب بروز مشکل می‌شود. علاوه‌براین، موضوع ادغام مالی که اغلب در هنگام ایجاد ازدواج مجدد مطرح می‌شود ممکن است چالش‌برانگیز باشد؛ زیرا زوجین به مدیریت مستقل امور مالی خود بعد از طلاق عادت کرده‌اند که این با درخواست کاهش کنترل به دنبال ادغام منابع مالی دو طرف در تضاد است. فشارهای مالی قبلی (بدهی یا سایر تعهدات مالی مانند حمایت از فرزند) نیز ممکن است برای زوج تازه مشکل‌ساز باشد (هینگز، ۲۰۰۷).

محدود کردن مطالعات پیشین به جوامع ایرانی، علی‌رغم افزایش قدرت نتیجه‌گیری در زمینه موضوع پژوهش، به‌دلیل درنظرگرفتن بافت فرهنگی و اجتماعی حاکم بر جامعه ایرانی، تعمیم نتایج به سایر کشورها را دشوار می‌کند. برای همین انجام پژوهشی دیگر که مطالعات جهانی و جامع را درنظر بگیرد توصیه می‌شود.

نتایج این بررسی نشان داد علی‌رغم هم تأثیر عوامل فردی و هم عوامل بین‌فردی (زمینه‌ای) بر کیفیت ازدواج مجدد پس از طلاق، عوامل محیطی مفاهیم و چالش‌های بیشتری را شامل می‌شوند. با توجه به چالش‌های شناسایی شده در این پژوهش، برای

پیشگیری از این چالش‌ها بهتر است در مشاوره‌های پیش از ازدواج، برای این گروه آموزش‌ها و مداخلات فردی و گروهی با در نظر گرفتن هریک از مقوله‌های شناسایی شده ارائه شود.

۵. ملاحظات اخلاقی

این پژوهش مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول در دانشگاه اصفهان است که با شناسه IR.UI.REC.1401.093 در کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه اصفهان تأیید شده است. همچنین این فراترکیب کیفی با کد CRD42023391820 در سامانه ثبت بین‌المللی مطالعات مرور نظام‌مند ثبت و تأیید شده است.

۶. سپاسگزاری و حمایت مالی

محققان بر خود لازم می‌دانند از تمام کسانی که در انجام این پژوهش کمک کردند، قدردانی خود را اعلام کنند. پژوهش حاضر با هزینه شخصی نویسندگان انجام شده و تحت حمایت مالی سازمانی نبوده است.

۷. تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

منابع

- آسنجرائی، ف.، جزایری، ر. ا.، فاتحی زاده، م.، اعتمادی، ع.، و دومول، ی. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش سمینار بازسازی زندگی پس از طلاق فیشر بر سازگاری پس از طلاق و رضایت از زندگی در زنان مطلقه. *فصلنامه مددکاری اجتماعی*، ۶(۲)، ۱۳-۵. <http://socialworkmag.ir/article-1-314-fa.html>
- افراسیابی، ح.، و خلجی پیربلوطی، م. (۱۴۰۱). تفسیر زنان طلاق گرفته از ازدواج مجدد: مطالعه‌ای داده-بنیاد. *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۹(۱۹)، ۲۵۶-۲۳۹. <https://doi.org/10.22080/ssi.2022.23691.2011>
- ایدر، ن. ا.، حکمتی‌منش، م.، و حیدرآبادی، ا. (۱۳۹۴). عوامل اجتماعی و فرهنگی و جمعیتی مؤثر بر رضایت‌مندی از ازدواج مجدد زنان مطلقه در شهرستان اهواز. *تغییرات اجتماعی-فرهنگی*، ۱۳(۲)، ۱۱۸-۱. <https://sanad.iau.ir/journal/aukh/Article/528038?jid=528038&lang=en>
- ثمیری صفا، ج.، زارعی، ا.، نجارپوریان، س.، و محمدی، ک. (۱۴۰۲). چالش‌ها و مشکلات زوجین در ازدواج مجدد و راهبردهای مقابله‌ای زوجین موفق؛ یک پژوهش کیفی. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱۴(۵۳)، ۹۲-۳۵. <https://doi.org/10.22054/qccpc.2022.67938.2943>
- رمضانی، ف. (۱۳۹۵). شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت زناشویی در ازدواج مجدد، پس از طلاق: یک مطالعه کیفی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده*، دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان. دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/e196cdcf4ee0b1d7c8f852ab68463a48>
- قوی پنجه، ف. (۱۳۹۶). تجربه ازدواج مجدد در میان زنان مطلقه شهر شیراز. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی*، دانشکده علوم اجتماعی. دانشگاه یزد. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/d7d922c7d5eb117bba02036758fd40a1>
- کاظمی سہلوانی، م.، علی مندگاری، م.، و روحانی، ع. (۱۴۰۱). واکاوی چگونگی مدیریت منابع مالی در خانواده‌های ناتنی: یک نظریه زمینه‌ای. *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۹(۱۹)، ۱۵۸-۱۳۱. <https://doi.org/10.22080/ssi.2022.23330.1992>
- کاظمی سہلوانی، م.، علی مندگاری، م.، و روحانی، ع. (۱۴۰۰). کارکردزدایی ناشی از فشار نقش: واکاوی چالش‌های ارتباطی مردان والد ناتنی با فرزند ناتنی. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، ۱۰(۴)، ۶۸-۴۳. <https://doi.org/10.22108/srsapi.2022.132467.1772>
- محمدی، ر.، و محمدی، ز. (۱۳۹۸). چالش‌های ازدواج مجدد زنان با حضور فرزند: پژوهشی کیفی. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۷(۱)، ۹۷-۱۱۹. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2019.275723.1007586>
- محمدی، ز. (۱۳۹۶). بررسی چالش‌های پیش‌روی زوج‌های دارای فرزند در ازدواج مجدد. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده*. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/3c9759114d130e17119a2279b471dc11>
- محمدی، ز. (۱۳۹۹). مطالعه جامعه‌شناختی مسائل مرتبط با ازدواج مجدد زنان سرپرست خانوار. *فصلنامه زن و جامعه*، ۱۱(۲)، ۲۷۸-۲۵۶. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088566.1399.11.42.13.9>

- ناصری، ع. و یزدخواستی، ب. (۱۳۹۸). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مرتبط با عدم ازدواج مجدد زنان فاقد همسر (مورد مطالعه زنان تحت حمایت در شهر سنندج). *فصلنامه توسعه اجتماعی*، ۱۴(۱)، ۳۱-۶۰. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.25383205.1398.14.1.2.6>
- نوابی نژاد، ش.، محمدی، ر.، کریمی، ی.، و فلاح، ع. (۱۳۹۶). معنای طلاق از دیدگاه فرد مطلقه: یک مطالعه کیفی پدیدارشناسانه. *فصلنامه زن و جامعه*، ۸(۳۱)، ۹۳-۱۱۶. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088566.1396.8.31.6.9>
- یزدانی، ع. (۱۳۹۹). واکاوی تجارب و ساخت ابزار کیفیت زندگی خانواده‌های تشکیل شده پس از طلاق. *پایان‌نامه دکتری مددکاری اجتماعی*، دانشکده سلامت اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/e15687338db43d36f3a8c6722bf801d5>
- یکله، م.، محسن‌زاده، ف.، و زهراکار، ک. (۱۳۹۷). مطالعه کیفیت ازدواج مجدد پس از طلاق (رویکرد داده بنیاد). *فصلنامه مددکاری اجتماعی*، ۷(۳)، ۳۱-۱۷. <http://socialworkmag.ir/article-1-442-fa.html>

References

- Afrasiabi, H., & Khalaji Pirbalooti, M. (2022). A study of the constructions of remarriage by divorced woman taking a grounded theory approach. *Biquarterly Journal of Sociology of Social Institutions*, 9(19), 239-256. <https://doi.org/10.22080/ssi.2022.23691.2011> (in Persian)
- Amato, P. R., & James, S. (2010). Divorce in Europe and the United States: Commonalities and differences across nations. *Family Science*, 1(1), 2-13. <https://doi.org/10.1080/19424620903381583>
- Anderson, E. R., & Greene, S. M. (2013). Beyond divorce: Research on children in repartnered and remarried families. *Family Court Review*, 51(1), 119-130. <https://doi.org/10.1111/fcre.12013>
- Asanjarani, F., Jazayeri, R., Fatehizade, M., Etemadi, O., & De Mol, J. (2017). Effectiveness of Fisher's rebuilding after divorce seminar on post-divorce adjustment and satisfaction with life in divorced women. *Quarterly Journal of Social Work*, 6(2), 5-13. <http://socialworkmag.ir/article-1-314-en.html> (in Persian)
- Ayadi, N., Fatehizade, M., Zare, K., & Ebrahimi, H. (2022). Comparing attitudes toward marriage and spouse selection criteria among people on the verge of first marriage and remarriage. *International Journal of Behavioral Sciences*, 16(1), 17-22. https://www.behavsci.ir/article_150373.html
- Ayadi, N., Ranjbar, M., Kasirloo, Y., & Zarein, F. (2021). Prediction of Pessimistic Attitude towards Remarriage based on Insecure Attachment Style and Fear of Intimacy in Divorced Women. *International Journal of Psychology (IPA)*, 15(1), 205-224. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.20081251.2021.15.1.9.8>
- Bowen, M. (1966). The use of family theory in clinical practice. *Comprehensive Psychiatry*, 7(5), 345-374. [https://doi.org/10.1016/S0010-440X\(66\)80065-2](https://doi.org/10.1016/S0010-440X(66)80065-2)
- Bramlett, M. D., & Mosher, W. D. (2002). Cohabitation, marriage, divorce, and remarriage in the United States. *National Center for Health Statistics. Vital Health Statistics*, 23(22), 1-10. <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/6522>
- Chiappori, P. A., & Weiss, Y. (2007). Divorce, remarriage, and child support. *Journal of Labor Economics*, 25(1), 37-74. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/508731>
- Coleman, M., & Ganong, L. (1987). Marital conflict in stepfamilies: Effects on children. *Youth & Society*, 19(2), 151-172. <https://doi.org/10.1177/0044118X87019002004>
- Dupuis, S. B. (2007). Examining remarriage: A look at issues affecting remarried couples and the implications towards therapeutic techniques. *Journal of Divorce & Remarriage*, 48(1-2), 91-104. https://doi.org/10.1300/J087v48n01_05
- Eidar, N. A., Hekmati Manesh, M., & Hyderabad, A. (2014). Social, cultural and demographic factors affecting satisfaction with remarriage of divorced women in Ahvaz city. *Journal of Socio-Cultural Changes*, 13(2), 1-18. https://journal.khalkhal.iau.ir/article_528038.html?lang=en (In Persian)
- Faber, A. J. (2004). Examining remarried couples through a Bowenian family systems lens. *Journal of Divorce & Remarriage*, 40(3-4), 121-133. https://doi.org/10.1300/J087v40n03_08
- Falke, S. I., & Larson, J. H. (2007). Premarital predictors of remarital quality: Implications for clinicians. *Contemporary Family Therapy*, 29, 9-23. <http://dx.doi.org/10.1007/s10591-007-9024-4>

- Fox, W. E., & Shriner, M. (2014). Remarried couples in premarital education: Does the content match participant needs? *Journal of Divorce & Remarriage*, 55(4), 276-299. <https://doi.org/10.1080/10502556.2014.901841>
- Ghavi Panjeh, F. (2016). The experience of remarriage among divorced women in Shiraz, *Master's thesis in Demography*, Faculty of Social Sciences. Yazd University. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/d7d922c7d5eb117bba02036758fd40a1> (In Persian)
- Goetting, A. (1982). The six stations of remarriage: Developmental tasks of remarriage after divorce. *Family Relations*, 31(2), 213-222. <https://doi.org/10.2307/584400>
- Greeff, A. P., & van der Merwe, S. (2004). Variables associated with resilience in divorced families. *Social Indicators Research*, 68, 59-75. <https://doi.org/10.1023/B:SOCI.0000025569.95499.b5>
- Higgins, D. J. (2007). The development of the remarital assessment questionnaire for divorced persons (RAQ-D). *PhD Theses, Department of Family, Home, and Social Sciences*, Brigham Young University. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/1335/>
- Jaberi, S., Etemadi, O., Fatehizade, M., & Rabbani Khorasgani, A. (2021). Discovering of the divorce process in Iranian men initiator: A qualitative study. *Journal of Divorce & Remarriage*, 62(2), 83-103. <https://doi.org/10.1080/10502556.2020.1833294>
- Kazemi Sahlavani, M., Alimondegari, M., & Ruhani, A. (2022). An analysis of how financial resources are managed in stepfamilies taking: A grounded theory approach. *Biquarterly Journal of Sociology of Social Institutions*, 9(19), 131-158. <https://doi.org/10.22080/ssi.2022.23330.1992> (In Persian)
- Kazemi Sahlavani, M., Alimondegari, M., & Ruhani, A. (2021). Dysfunctionality caused by role strain: An analysis of parenting men's communication challenges with adopted children. *Strategic Research on Social Problems in Iran*, 10(4), 43-68. <https://doi.org/10.22108/srsp.2022.132467.1772> (In Persian)
- Kim, H. (2010). Exploratory study on the factors affecting marital satisfaction among remarried Korean couples. *Families in Society*, 91(2), 193-200. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.3977>
- Knox, D., & Zusman, M. E. (2001). Marrying a man with "Baggage": Implications for second wives. *Journal of Divorce & Remarriage*, 35(3-4), 67-79. https://doi.org/10.1300/J087v35n03_04
- Li, S., Kubzansky, L. D., & VanderWeele, T. J. (2018). Religious service attendance, divorce, and remarriage among U.S. nurses in mid and late life. *PLoS ONE*, 13(12), e0207778. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0207778>
- Li, X., Jiang, Q., Cheng, X., & Ge, T. (2023). Remarriage after divorce and health in later life: findings from CHARLS in China. *Journal of Family Issues*, 44(2), 560-582. <https://doi.org/10.1177/0192513X211054464>
- Martin-Uzzi, M., & Duval-Tsioles, D. (2013). The experience of remarried couples in blended families. *Journal of Divorce & Remarriage*, 54(1), 43-57. <https://doi.org/10.1080/10502556.2012.743828>
- McCarthy, B. W., & Ginsberg, R. L. (2007). Second marriages: Challenges and risks. *The Family Journal*, 15(2), 119-123. <https://doi.org/10.1177/10664807062978467>
- McNamee, C. B., Amato, P., & King, V. (2014). Nonresident father involvement with children and divorced women's likelihood of remarriage. *Journal of Marriage and Family*, 76(4), 862-874. <https://doi.org/10.1111/jomf.12118>
- Messinger, L. (1976). Remarriage between divorced people with children from previous marriages: A proposal for preparation for remarriage. *Journal of Marital and Family Therapy*, 2(2), 193-200. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1976.tb00411.x>
- Mirecki, R. M., Chou, J. L., Elliott, M., & Schneider, C. M. (2013). What factors influence marital satisfaction? Differences between first and second marriages. *Journal of Divorce & Remarriage*, 54(1), 78-93. <https://doi.org/10.1080/10502556.2012.743831>
- Mohammadi, R., & Mohammadi, Z. (2019). Challenges for remarriage of women with children: A qualitative study. *Woman in Development & Politics*, 17(1), 97-119. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2019.275723.1007586> (In Persian)
- Mohammadi, Z. (2016). Examining the challenges faced by couples with children in remarriage. *Family Counseling Master's Thesis*. Faculty of Psychology and Educational Sciences. Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/3c9759114d130e17119a2279b471dc11> (In Persian)

- Mohammadi, Z. (2020). Sociological study of issues related to remarriage female-headed households. *Quarterly Journal of Women and Society*, 11(42), 256-278. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088566.1399.11.42.13.9> (In Persian)
- Musavi, S., Fatehizade, M., & Jazayeri, R. (2019). Sexual dynamics of Iranian remarried women in blended families: A qualitative study on remarried women's life. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(5), 333-345. <https://doi.org/10.1080/10502556.2018.1488122>
- Naseri, E., & Yazdkhasti, B. (2019). Sociological factors related to the lack of remarriage of widows (Case study: Sponsored women in Sanandaj). *Quarterly Journal of Social Development*, 14(1), 31-60. https://qjssd.scu.ac.ir/article_15265.html?lang=en (In Persian)
- Navabi Nejad, S., Mohammadi, R., Karimi, Y., & Fallah, E. (2017). Divorce means for divorced person perspective: A phenomenological qualitative study. *Quarterly Journal of Women and Society*, 8(31), 93-116. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088566.1396.8.31.6.9> (In Persian)
- Nozawa S. (2015). Remarriage and stepfamilies. In S. Quah (Ed.), *The Routledge handbook of families in Asia* (pp. 345-358). London, UK: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315881706>
- Papernow, P. L. (2013). *Surviving and thriving in stepfamily relationships: What works and what doesn't*. Routledge. <https://www.amazon.com/Surviving-Thriving-Stepfamily-Relationships-Doesnt/dp/0415894387>
- Parrott, L., & Parrott, L. L. (2001). *Saving your second marriage before it starts: Nine questions to ask before (and after) you remarry*. Zondervan. [Google Scholar](https://scholar.google.com/books?id=...)
- Pasley, K., Koch, M. G., & Ihinger-Tallman, M. (1994). Problems in remarriage: An exploratory study of intact and terminated relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 20(1-2), 63-83. https://doi.org/10.1300/J087v20n01_04
- Ramezani, F. (2015). Identifying factors affecting marital quality in remarriage after divorce: A qualitative study. *Master's thesis in family counseling*, Faculty of Behavioral Sciences and Mental Health. University of Rehabilitation Sciences and Social Welfare. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/e196cdcf4ee0b1d7c8f852ab68463a48> (In Persian)
- Russell, P. (2019). Re-tying the Knot? Remarriage and Divorce by Consent in mid-Victorian England. *American Journal of Legal History*, 59(2), 257-285. <https://doi.org/10.1093/ajlh/njz009>
- Saint-Jacques, M. C., Robitaille, C., Godbout, É., Parent, C., Drapeau, S., & Gagne, M. H. (2011). The processes distinguishing stable from unstable stepfamily couples: A qualitative analysis. *Family Relations*, 60(5), 545-561. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00668.x>
- Samari Safa, J., Zarei, E., Najarpourian, S., & Mohamadi, K. (2023). Challenges and problems of remarriage couples and coping strategies of successful couples; A qualitative research. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 14(53), 35-92. <https://doi.org/10.22054/qccpc.2022.67938.2943> (In Persian)
- Schneller, D. P., Arditti, J. A., & Arditti, J. A. (2004). After the breakup: Interpreting divorce and rethinking intimacy. *Journal of Divorce & Remarriage*, 42(1-2), 1-37. https://doi.org/10.1300/J087v42n01_01
- Stokes, S. B., & Wampler, R. S. (2002). Remarried clients seeking marital therapy as compared to those seeking family therapy: Differences in levels of psychological and marital distress. *Journal of Divorce & Remarriage*, 38(1-2), 91-107. https://doi.org/10.1300/J087v38n01_05
- Thomas, J., & Harden, A. (2008). Methods for the thematic synthesis of qualitative research in systematic reviews. *BMC Medical Research Methodology*, 8, 45. <https://doi.org/10.1186/1471-2288-8-45>
- Tong, A., Flemming, K., McInnes, E., Oliver, S., & Craig, J. (2012). Enhancing transparency in reporting the synthesis of qualitative research: ENTREQ. *BMC Medical Research Methodology*, 12, 181. <https://doi.org/10.1186/1471-2288-12-181>
- Walker, K. N., & Messinger, L. (1979). Remarriage after divorce: Dissolution and reconstruction of family boundaries. *Family Process*, 18(2), 185-192. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1979.00185.x>
- Watkins, N. K., & Waldron, M. (2017). Timing of Remarriage among Divorced and Widowed Parents. *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(4), 244-262. <https://doi.org/10.1080/10502556.2017.1299456>

- Widiastuti, D. (2021). Marital satisfaction in individuals who remarry after divorce. In *International Conference on Psychological Studies (ICPSYCHE 2020)* (pp. 131-137). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210423.019>
- Yazdani, A. (2019). Analyzing the experiences and creating a quality of life tool for families formed after divorce. *Social work doctoral dissertation*, Faculty of Social Health. University of Rehabilitation Sciences and Social Welfare. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/e15687338db43d36f3a8c6722bf801d5> (In Persian)
- Yazdani, A., Mousavi, M., Alipour, F., & Rafiey, H. (2021). Reconfiguration of relationships during the process of remarriage after divorce. A qualitative study in Iran. *Journal of Medicine and Life*, 14(2), 198. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8169131/>
- Yekleh, M., Mohsenzade, F., & Zaharakar, K. (2018). Study of quality of remarriage after divorce: Grounded theory method. *Quarterly Journal of Social Work*, 7(3), 17-31. <http://socialworkmag.ir/article-1-442-en.html> (In Persian)